

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף יב

אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מבואות המפולשות לעיר אחרת: מבוי של עיר אחת, שנהגו בני עיר אחרת להכנס דרכו לעיר הזו ולצאת מהעיר ולהמשיך בדרכם כדי לקצר את דרכם. ובני העיר שהמבוי בתוכה רוצים לסגור אותו כדי שבני העיר השניה לא יוכלו להכנס דרכו. יכולים בני העיר השניה לעכב בעדם.

לא מיבעי: לא רק במקרה שאין דרך אחרת להגיע אל העיר השניה אם לא דרך העיר הזו, אלא אפילו אם יש דרך אחרת והם עושים זאת רק כדי לקצר את דרכם, הם יכולים לעכב בעדם מלסגור את השערים. בגלל הדין שאמר רב יהודה - מיצר (= דרך) שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו. וכיון שבני העיר השניה כבר החזיקו בדרך הזו אסור לקחת להם אותה.

(כדרכי גידול דא"ר גידול רבים שברו דרך לעצמן מה שברו ברו)

אמר רב ענן אמר שמואל מבואות המפולשין לרה"ר: מבוי הפתוח לרשות הרבים, ורוצים בני המבוי לעשות דלתות ולסגור את הפתח הפתוח לרשות הרבים. בני רה"ר מעכבין עליהם.

סבור מינה: בני הישיבה סברו שרב ענן התכוין דוקא במקרה שבני המבוי רוצים להעמיד את השערים בסוף המבוי, בארבע אמות האחרונות של המבוי הסמוכות לרשות הרבים. ולכן הם לא יכולים לעשות זאת, על פי מה שאמר רבי זירא שארבע אמות הסמוכות לרה"ר נחשבות כרה"ר וממילא אין להם זכות בהם.

ולא היא: אך אין זה נכון. כי רבי זירא דיבר על טומאה ברשות הרבים, שהדין הוא 'ספק טומאה ברה"י - טמא, ספק טומאה ברה"ר - טהור'. ועל כך אמר רבי זירא שאפילו בתוך המבוי שמקום זה הוא רה"י, בכל אופן בארבע אמות הראשונות של המבוי הסמוכות לרה"ר (שהם הארבע אמות האחרונות של המבוי לעומד בתוכו) זה נחשב כרה"ר בגלל שרבים מצויים שם, ואם יש שם ספק טומאה טהור.

אבל כאן, אפילו אם יעשו את הדלתות באמצע המבוי אין להם רשות לסגור אותו. בגלל שלפעמים יש דוחק ברה"ר ובני רה"ר נכנסים לתוך המבוי. ואם כן זה מיצר שהחזיקו בו רבים וכנ"ל.

*

למדנו במשנה - לדעת ת"ק אין חולקים את את השדה עד שיהא בה תשעה קבין לזה ותשעה קבין לזה, ולדעת רבי יהודה עד שיהא בה תשעה חצאי קבין לזה ולזה.

ולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה: אין ביניהם מחלוקת. כל אחד דיבר לפי סוג הקרקע שהיתה במקומו. במקומו של ת"ק היתה קרקע פחות טובה, ולכן רק בחלק של תשע קבין היה ראוי לטרוח. אבל במקומו של רבי יהודה היתה קרקע טובה יותר, ולכן אפילו בתשעה חצי קבין היה שווה לטרוח על קרקע כזו.

שאלה: **בבבל מאי:** בכבל שהקרקע פחות טובה, מה השיעור של קרקע לחלוקה? תשובה: **אמר רב יוסף בי רדו יומא:** חלק של קרקע שחורשים אותו יום שלם. כי אז שווה לשכור שוורים בשביל לחרוש אותו, אבל פחות מיום עבודה לא שווה לשכור.

קושיא: **מאי בי רדו יומא? אי יומא זרעא, תרי יומא כרבא לא הוי. אי יומא כרבא, יומא דזרעא לא הוי:** מהו השיעור של יום חרישה?

את הקרקע חרשו פעמיים. פעם אחת לאחר הקציר ואז הקרקע היתה קשה והחרישה לקחה זמן רב, ופעם נוספת בזמן הזריעה, ומכיון שזו פעם שנייה הקרקע היתה רכה והחרישה לקחה פחות מהזמן של החרישה הראשונה.

ולכן ממה נפשך קשה. אם מדובר על יום חרישה שבזמן הזריעה, אם כן בזמן החרישה לא יוכל לשכור שוורים כי זה יהיה יותר מיום אחד אבל פחות משני ימים. ואם מדובר על יום חרישה שבזמן הקציר, אם כן החרישה שבזמן הזריעה תיקח פחות מיום אחד ושוב לא יוכל לשכור שוורים לפחות מיום עבודה?

תירוץ: **אי בעית אימא יומא דכרבא דכריב ותני:** או שמדובר על יום חרישה שבזמן הקציר. אלא שבזמן הזריעה חורשים פעמיים, אחת קודם הזריעה ואחת לאחר הזריעה, ונמצא ששני החרישות ביחד לוקחות יום שלם.

ואי בעית אימא יומא דזרעא בהדורי: או שמדובר על יום חרישה בזמן הזריעה. אלא שמדובר בשדה עם עליות ומורדות, ולכן החרישה בזמן הקציר לוקחת זמן רב יותר, דהיינו שני ימים.

דוולא - אמר רב נחמן בי דאלו יומא: בור מים שרוצים לחלוק אותו, כמה כמות של מים צריכה להיות בו כדי שתספיק לחלוקה? והתשובה כדי להשקות שדה יום שלם לזה ויום שלם לזה, שאז שווה לשכור פועל להשקיית השדה.

פרדסא - אמר אבוה דשמואל בת שלשת קבין: ובכרם, אם יש לכל אחד שלוש קבין, חולקים אותו לשניהם.

תניא נמי הכי האומר לחבירו מנת בכרם אני מוכר לך: המוכר לחבירו 'חלק' בכרם שלו. כמה צריך לתת לו?

א"ר יוסי אין אלו אלא דברי נביאות: כי אין בהם טעם, כמו נבואה שניתנת משמיים ועלינו לקבל אותה גם בלי להבין.

בבבל מאי: מה השיעור של חלוקת כרם בבבל? תשובה: **אמר רבא בר קסנא - תלת אציאתה בני תריסר גופני כי היכי דרפיק גברא ביומא:** שלוש קבוצות שבכל אחת שתיים עשרה גפנים, שזו עבודה של פועל יום אחד.

אמר רבי אבדימי דמן חיפה וכו': אגב שהזכירה הגמרא 'דברי נביאות', היא מביאה את המימרא הזו.

קושיא: **אטו חכם לאו נביא הוא:** וכי חכם לא ראוי להיות נביא? שאתה אומר שהיא נטלה מן הנביאים ונתנה לאנשים אחרים שהם החכמים. תירוץ: **הכי קאמר אע"פ שניטלה מן הנביאים מן החכמים לא ניטלה:** אפילו שהנבואה ניטלה מנביאים שאינם חכמים, בכל אופן היא נשארה אצל החכמים.

[אפילו שהנבואה בצורה של מראה וחזון ניטלה, נבואת החכמים שהיא בצורה של חכמה לא ניטלה אלא הם יודעים את האמת ברוח הקודש שבקרבתם, רמב"ן].

אמר אמימר וחכם עדיף מנביא שנאמר "ונביא לבב חכמה": כלומר לנביא יש לב חכם. 'מי נתלה במי?' הרי הקטן הוא הנתלה בגדול. ואם כן הנביא קטן יותר מחכם.

אמר אביי תדע, דאמר גברא רבה מילת' ומתאמר' משמיה דגברא רבה אחרינא כוונתי: רב חכם אומר דבר שאחר כך מתברר שהוא נאמר גם בשם רב חכם אחר. ואיך הוא כיון לדבריו? אלא שיש לו כח של נבואה.

אמר רבא ומאי קושיא ודילמא תרוייהו בני חד מזלא נינהו: מה הראייה? יתכן ששניהם בני אותו מזל ויש להם את אותה הרמה של חכמה.

אלא אמר רבא תדע דאמר גברא רבה מילתא ומתאמרא משמיה דר' עקיבא בר יוסף כוותיה: אדם גדול בתורה אומר דבר ומתברר שרבי עקיבא כבר אמר אותו. והרי רבי עקיבא היה חכם גדול יותר ממנו, ואיך הוא כיון לדבריו?

אמר רב אשי ומאי קושיא דלמא להא מילתא בר מזליה הוא: מה הראייה? יתכן שלגבי הדבר הזה הוא בן מזלו של רבי עקיבא. (שאמנם הוא לא חכם כמותו בכל העניינים, אלא רק בתחום הזה יש להם את אותה רמת חכמה).

אלא אמר רב אשי תדע דאמר גברא רבה מילתא ומתאמרא הלכה למשה מסיני כוותיה: אדם גדול אומר דבר שמתברר שהוא נאמר כבר הלכה למשה בסיני. ואיך הוא ידע זאת?

דחיה: **ודלמא כסומא בארובה:** אולי החכם הזה אמר את הדבר כמו עיוור על הגג שמגשש את דרכו ובטעות הוא מצליח לרדת לתוך הארובה? כלומר הוא אמר זאת במקרה ובלי כוונה. תשובה: **ולאו טעם יהיב:** וכי החכם לא נותן טען לדבריו? ואם כן ודאי שהוא אמר זאת מחכמתו ולא במקרה.

*

שוטים מאי היא: היכן מצאנו שניתנה נבואה לשוטים.

כי הא דמר בר רב אשי: כמו המעשה שאירע עם מר בר רב אשי שהיה עומד בשוק רשות הרבים של העיר 'מחוזא', ושמע ששוטה אחד אומר – ראש הישיבה שיתמנה כעת בעיר 'מתיא מחסיא' הוא מי שחותם את האיגרות שהוא כותב בשם 'טביומי'. אמר מר בר רב אשי, מי חותם בין החכמים בשם 'טביומי'? אני! מדברי השוטה אני מבין שכעת עומד לי המזל. הלך מר בר רב אשי לעיר 'מתיא מחסיא', ולפני שהוא הגיע לשם החליטו החכמים למנות את רב אחא מדיפתי לראש הישיבה. כיון שהם שמעו שמר בר רב אשי הגיע, שלחו זוג תלמידי חכמים להתייעץ איתו ולבקש ממנו רשות למנות את רב אחא מדיפתי לראש הישיבה. מר בר רב אשי עיכב אותם אצלו, וחזרו החכמים ושלחו זוג נוסף של תלמידי חכמים וגם אותם הוא עיכב, וכך עשה עד שהתמלא ביתו בעשרה תלמידי חכמים. לאחר שהיו אצלו עשרה תלמידי חכמים, פתח ונשא לפניהם דרשה, ונעשה ראש הישיבה, לפי שאין החכם מתחיל לדרוש אלא בפני עשרה אנשים. קרא רב אחא על עצמו 'כל המריעין לו לא במהרה

מטיבין לו, וכל המטיבין לו לא במהרה מריעין לו', כלומר הואיל ועברה השעה ולא מינו אותי לראש הישיבה הרי שכבר יותר לא ימנו אותי.

תינוקת מאי היא: כמו המעשה שאירע עם בתו התינוקת של רב חסדא שהיתה יושבת בחיקו של אביה, וישבו לפניו רבא ורמי בר חמא, שאל רב חסדא את בתו - למי מהם תרצי להינשא? אמרה לו - לשניהם, אמר רבא - ואני אשא אותה אחרון. ואכן כך היה, שבתחילה נשא אותה רמי בר חמא, ולאחר שהוא נפטר נשאה רבא.

*

יש לו שתי לבבות: אין דעתו מיושבת עליו להסכים לדעה שלימה וכאילו יש לו שתי לבבות, שנאמר **׀אִישׁ נָכוֹב יִלְבָּב׃**, דהיינו איש חלול ללא כרס מלאה יש לו כמה לבבות, ונאמר לגבי עשיית המזבח **׀נְכוֹב לַחַת תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ׃** והתרגום הוא 'חליל לוחין' (= חלל בין הלוחות), נמצא ש"נכוב" הוא חלול.

*

(אמר רב הונא בריה דרב יהושע) פשיטא חלק בכור וחלק פשוט יהיבין ליה

אחד מצרא: בכור שמת אביו, נוטל פי שנים בירושה. אומרת הגמ' שדבר פשוט הוא ששני החלקים שהבכור נוטל בירושה, אחד בגלל שהוא בכור והשני בגלל שהוא 'פשוט' (= כלומר שנוטל חלק שני מצד שהוא אינו בכור, כמו שאר האחים), אנו נותנים לו את שני השדות אחת ליד השניה, לפי ששניהם נחשבים כחלק אחד.

השאלה היא - **יבם מאי?** מה הדין באח שמייבם את אשת אחיו שמת ללא בנים, שהוא יורש את החלק של אחיו המת בירושת אביהם, האם הוא מקבל את שתי השדות אחד ליד השניה או שעושים גורל ויתכן שיגריל שתי שדות שאינם סמוכות זו לזו?

אמר אביי: יש לו את אותו דין של בכור והוא יקבל את שתי השדות אחת ליד השניה, לפי שהתורה קראה לו 'בכור', שנאמר בפרשת ייבום **׀וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תִּלְדַּ יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת׃**

רבא אמר: אינו מקבל את שתי השדות אחד ליד השניה, שנאמר **׀וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תִּלְדַּ יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת׃**, דהיינו שדינו כבכור רק לעניין שנוטל שני חלקים אבל אין חלוקתו כבכור שמקבלם אחת ליד השניה.

הוא זבן ארעא: אדם אחד קנה קרקע בצמוד לשדה של אביו, לאחר שאביו מת ובא לחלוק את הנכסים עם אחיו, אמר להם 'אני רוצה לקבל את השדה הסמוכה לשדה שלי', אמר רבה שבמקרה כזה 'כופים על מידת סדום' שהרי זה נהנה וזה לא חסר, ולכן הוא יכול להכריח את אחיו לתת לו את השדה הזאת.

מתקיף לה רב יוסף: והרי אחיו יכולים לומר לו 'השדה הזאת משובחת לנו כמו קרקעותיו של אדם בשם בר מריון שהיו קרקעותיו מעולות'. הגמ' פוסקת שהלכה כרב יוסף והם יחלקו את השדות ע"י גורל.

תרי ארעא אתרי נגרי: אם האחים ירשו שתי שדות, ולכל שדה יש אמת המים משלה שממנה משקים את השדה, ואח אחד קנה שדה סמוכה לאחת מן השדות הללו והוא רוצה לקבל את השדה הסמוכה לה, אמר רבה שבמקרה כזה 'כופים על מידת סדום', שהרי גם לקרקע השניה יש אמת מים, ולכן הוא יכול להכריח את אחיו לתת לו את השדה הזאת.

מתקיף לה רב יוסף: והרי דרך אמת המים להתייבש, ולפעמים רק אחת מהן מתייבשת, וא"כ אחיו יכולים לומר לו 'אנחנו רוצים לקבל חלק בשתי השדות כדי שבכל מקרה תישאר לנו אמת מים אחת, אלא אם תשלם לנו'. הגמ' פוסקת שהלכה כרב יוסף והם יחלקו את השדות ע"י גורל.

תיתי אחד נגרא: אם האחים ירשו שתי שדות שמשקים את שתיהם מאמת מים אחת, ואח אחד קנה שדה סמוכה לאחת מן השדות הללו והוא רוצה לקבל את השדה הסמוכה לה, במקרה כזה אומר רב יוסף ש'כופים על מידת סדום' והוא יכול להכריח אותם לתת לו את השדה הסמוכה לשדה שלו, כיון ששתיהם נמצאות ליד אמת מים אחת ואין כאן את החשש הנ"ל שמא אחת תתייבש.

מתקיף לה אביי: והרי גם במקרה זה אין זו 'מדת סדום', שאחיו יכול לטעון לו 'אני רוצה שתתיק את השדה שאינה סמוכה לשדה שלך, שעל ידי כן ארויח משום שיהא עליך להרבות באריסים, שהרי אם תטול את השדה שאינה סמוכה לשדך, נמצא שיהיו לך שתי שדות שבכל אחת מהם יהיה עליך להושיב אריסים, וכיון שהשדה שלי תהיה בין אותם שתי שדות הרי שהאריסים שבשדות שלך ישמרו על השדה שלי', וכיון שיש לו סיבה שמחמתה אינו רוצה לתת לאחיו את השדה הסמוכה לשדהו, הרי שאין זו 'מדת סדום'. הגמ' פוסקת שהלכה כרב יוסף משום שאין זו טענה.

חד גיסא נגרא וחד גיסא נהרא: שדה שהיתה בשותפות של האחים ראובן ושמעון, ויש לה נהר בצד המזרחי, ואמת מים בצד הצפוני, אם הם רוצים לחלק ביניהם את השדה עליהם לחלקה 'בקרנא זול' דהיינו באלכסון. ביאור: הנהר יותר טוב מאמת המים, והחלק בשדה שסמוך למים יותר טוב מהחלק הרחוק מהמים, ואם נחלק את השדה בקו ישר מהצפון לדרום, נמצא שאחד מהם יקבל את כל הנהר (ועוד חצי מאמת המים) והשני יקבל רק חצי מאמת המים, ואמת המים עלולה להתייבש לפעמים, ואין זו חלוקה הוגנת. ואם נחלק את השדה בקו ישר ממזרח למערב, נמצא שאחד יקבל חצי נהר ואת כל אמת המים והשני יקבל רק חצי נהר, ואין זו חלוקה הוגנת. לכן הם מחלקים את השדה לשמונה חלקים, ובכך כל אחד מהם מקבל חלק שווה בסמוך לנהר ובסמוך לאמת המים וגם ברחוק מהם. **ראה ציור ברש"י.**